

NIEUWSBRIEF

september 2024

Agenda

ZATERDAG 14 SEPTEMBER - KRAAM OP WIJKFEEST ASSEN-OOST

Op zaterdag 14 september vindt voor de 16^e keer het wijkfeest in Assen-Oost plaats: "Assen-Oost in de kijker...". Ook IVN-KNNV Assen zal zich daar presenteren met een kraam waar leuke activiteiten te doen zijn voor jong en oud. Iedereen is welkom tussen 11.00 en 16.00 uur. De kramen staan op en rond de Vredeveldseweg.

ZONDAG 6 OKTOBER - HERFSTKRAAM MET PADDENSTOELEN

Kom alvast in herfststemming! Zondagmiddag 6 oktober van 13.00 tot 15.00 uur staat de kraam van IVN-KNNV Assen weer bij het Duurzaamheidscentrum in Assen. Dit keer is de kraam omgetoverd tot een herfsttafel met verschillende paddenstoelen, bladeren en nog veel meer. Je kunt mee met leden van de Werkgroep Paddenstoelen op mini-excursie rond het Duurzaamheidscentrum Assen. Of doe mee aan de paddenstoelenbingo. Een volle bingokaart levert een leuke attentie op. In de kraam staat ook een voeldoos vol met voorwerpen uit de herfst. Raad je het goed? Dan krijg je een presentje! Deelname is gratis.

Foto: Frank Huisman

Datum & tijd: Zondag 6 oktober van 13.00 tot 15.00 uur

Locatie: Duurzaamheidscentrum Assen, Bosrand 2 in Assen

ZATERDAG 12 OKTOBER - PADDENSTOELENEXCURSIE ASSERBOS

Misschien heb je al een paar paddenstoelen gezien, maar in oktober is het pas écht een paddenstoelenfeest. Ze komen dan weer massaal tevoorschijn, in allerlei kleuren en de meest fantastische vormen.

Wil je weten welke paddenstoelen er allemaal in het Asserbos groeien en waarom? Op zaterdag 12 oktober organiseert natuurorganisatie IVN-KNNV Assen een paddenstoelenexcursie in het Asserbos. Gidsen van de Werkgroep Paddenstoelen nemen je mee en vertellen je hoe belangrijk paddenstoelen

zijn, hoe ze heten en of ze giftig zijn. En de gidsen kennen allerlei mysterieuze en leuke weetjes.

De excursie start om 10.00 uur bij het Duurzaamheidscentrum in het

Foto: Hilde Schuur

Asserbos. De wandeling duurt ongeveer 2 uur. Deelname kost €2,50 voor leden van IVN-KNNV Assen en €5,- voor niet-leden (pin of contant). Opgave verplicht via activiteiten@ivnassen.nl.

Datum: Zaterdag 12 oktober 2024
Locatie: Duurzaamheidscentrum, Bosrand 2, 9401 SL Assen
Tijdstip: 10:00 uur tot ongeveer 12:00 uur
Kosten: €2,50 voor leden IVN-KNNV en €5,- voor niet-leden (contant of pin)
Aanmelden: activiteiten@ivnassen.nl

ZATERDAG 12 OKTOBER - IVN REGIODAG DRENTHE (AANMELDEN MOGELIJK)

Beste IVN'ers,

Elkaar ontmoeten, gezellig bijpraten en elkaar inspireren. Dat is wat op de IVN Regiodag van 2024 centraal staat; een dag voor actieve IVN leden in Drenthe. IVN Westerveld is dit jaar de gastheer van deze dag. Zij willen jullie graag een aantal van hun activiteiten laten zien en zijn benieuwd hoe andere afdelingen inspelen op trends en ontwikkelingen in de maatschappij.

We starten vanaf 10.00 uur met koffie en thee in de A&O kas op het terrein achter De Proefkolonie. Daarna is er een gevarieerd programma met diverse workshops. We sluiten de ochtend af met een vegetarische lunch. Hieronder vind je meer informatie over het programma en de workshops.

Aanmelden kan via het aanmeldformulier op de website t/m 4 oktober: <https://www.ivn.nl/provincies/drenthe/aanmelden-ivn-regiodag-drenthe/>. Geef je voorkeur aan voor de workshops, dan proberen wij daar zoveel mogelijk rekening mee te houden. Wij kijken uit naar een mooie dag. Hartelijke groeten,

Linda Prosé en Diana Speelman

Datum & tijd: zaterdag 12 oktober 2024, 10.00 - 13:30 uur

Locatie: A&O kas op het terrein achter De Proefkolonie, Majoor van Swietenlaan 1b, Frederiksoord

Programma

10:00 uur: Ontvangst met koffie/thee

10:30 uur: Welkom

10:45 uur: Kies uit een van de vier workshops:

Kinderen en Jongeren:

Slootjesdag, Buren in het Bos, Amfibieën project, Junior Rangers en Junior Rangers Kids. Een paar voorbeelden van wat IVN Westerveld doet aan jeugdeducatie. Welke activiteiten kun je opzetten voor kinderen en jongeren en hoe organiseer je dit? Waar loop je tegenaan, wat werkt en wat niet?

Gidsen voor Gidsen:

Natuurgidsen van IVN Westerveld gaan maandelijks samen op excursie en delen kennis en ervaring. Ook proberen ze samen nieuwe werkvormen uit. In het Sterrebos maak je kennis met een paar activiteiten die ook voor jou misschien nieuw of inspirerend zijn.

Mindfulness:

Shirin-Yoku of bosbaden, met heel je lijf en al je zintuigen de natuur ervaren en je zo verbinden met je omgeving in het nu. Maak kennis met deze vorm van natuurbeleving. Welke kansen biedt dit voor IVN?

Wandelcoaching:

Groen en bewegen zijn essentieel voor het welbevinden van mensen. Wandelend coachen is dan ook in opmars net als wandelgroepen gericht op natuur en gezondheid. Hoe kunnen wij als IVN aansluiten bij deze ontwikkeling?

12:30 uur: Lunch (vegetarisch en biologisch)

13.30 uur: Afsluiting

Aansluitend voor wie wil: een rondleiding door de Van Swientuin (voorbeeldtuin voor aangepast tuinieren) of bezoek het Museum De Proefkolonie (museumjaarkaart geldig).

DINSDAG 12 NOVEMBER - LEZING 'WOLF EN MAATSCHAPPIJ', ANDRÉ DONKER

Onze maatschappij is er wellicht nog niet helemaal klaar voor, maar wolven voelen zich hier inmiddels wel thuis. Op uitnodiging van natuurorganisatie IVN-KNNV Assen komt André Donker dinsdagavond 12 november vertellen hoe wolven door de eeuwen heen wisten te overleven en hoe ze zich uiteindelijk weer in ons land gevestigd hebben. Hoe is de wet- en regelgeving rond de wolf, hoe jagen ze eigenlijk en waar komen ze nu vandaan? André Donker neemt ons in deze lezing mee in het leven van de wolf in Nederland.

André Donker is zelfstandig wildlife docent en werkte eerder bij Natuurmonumenten. Hij was gastboswachter in tv-programma's als Vroege Vogels, Puur Natuur, RTL-Late Night en Klokhuis. Begin dit jaar verscheen zijn nieuwste boek met de titel Wolf en maatschappij. Op zijn website schrijft hij "Ik heb dit boek geschreven voor zowel voor- als tegenstanders van de wolf, maar ook voor bestuurders, houders van dieren en politici. Ik hoop dan ook met dit boek een brug te kunnen slaan in het soms felle debat tussen de voor- en tegenstanders van wolven en hoop dat het mag aanzetten tot meer wederzijds begrip en respect!" Na afloop van de lezing is het boek te koop.

De lezing start om 19.30 uur in het Duurzaamheidscentrum in het Asserbos. Deelname kost €2,50 voor leden van IVN-KNNV Assen en €5,- voor niet-leden (contant of pin). Opgave verplicht via activiteiten@ivnassen.nl.

Foto: Shutterstock

Datum & tijd: Dinsdag 12 november om 19.30 uur

Locatie: Duurzaamheidscentrum, Bosrand 2, 9401 SL Assen

Kosten: €2,50 voor leden IVN-KNNV Assen en € 5,00 voor niet-leden (contant of pin)

Aanmelden: activiteiten@ivnassen.nl

ZATERDAG 16 NOVEMBER - KOM JIJ OOK NAAR DE SAMEN MEER BEREIKEN DAG?

Een inspiratiedag voor actieve IVN leden in Groningen, Friesland en Drenthe

Na een succesvolle editie in 2023, belooft de dag dit jaar nóg leuker, inspirerender én gezelliger te worden. Kies uit verschillende interactieve workshops en maak een praatje met andere IVN-leden. Zo kunnen we vol positieve energie blijven werken aan onze missie: mensen van jong tot oud laten beleven hoe leuk, gezond én belangrijk natuur is. Extra mooi is dat de inhoud van de dag samen met de afdelingsbesturen tot stand is gekomen. We zien je graag op zaterdag 16 november!

Programma

- Ontvangst & Opening
- Workshopronde 1
- Lunch
- Workshopronde 2
- Afsluiting

Je kunt kiezen uit de volgende workshops:

Communicatie

Als jouw afdeling iets organiseert, wil je natuurlijk dat de juiste mensen dat weten. Dat je deelnemers hebt voor je activiteit, cursus of lezing. Ook is het fijn als je mensen bereikt die iets willen doen voor de natuur en zich wellicht actief willen inzetten voor jouw afdeling. Om je doelgroep te bereiken, kun je diverse middelen inzetten, zoals de website, een nieuwsbrief, social media of een persbericht. Ben je benieuwd naar wat er allemaal mogelijk is om je boodschap bij het publiek te krijgen? En wat er binnen IVN beschikbaar is om je hierbij te helpen? Doe dan mee met de workshop communicatie.

Expeditie Nieuwe Gezichten

Ben je op zoek naar mensen die excursies willen verzorgen, zoek je iemand die de website kan beheren of juist iemand die handig is met financiën? Hoe vind je deze mensen en vooral; hoe zorg je ervoor dat ze zich actief gaan inzetten? In deze sessie bedenken we samen manieren om jouw afdeling meer open te stellen voor nieuwe gezichten en ideeën. Dit doen we door het spelen van het Jam Cultures Spel. Dit spel geeft je inzichten, inspiratie en handvatten om nieuwe gezichten te vinden en aan je afdeling te binden.

Betrekken Jongeren (vervolg 2023)

Wil jouw afdeling jongeren betrekken, mee laten denken en doen? Schrijf je dan in voor deze workshop. We weten uit onderzoek en uit ervaring dat werken met jongeren om een andere aanpak vraagt. Bij jongeren tussen de 18 en 30 jaar zit onwijs veel energie op het gebied van natuur en duurzaamheid. Ze willen hun steentje bijdragen voor een groene en duurzame toekomst. Bij voorkeur zelf lekker naar buiten en handen uit de mouwen. Maar hoe bereik je deze jongeren? Welke activiteiten zijn passend voor jongeren en hoe kun je ze betrekken bij de IVN Slootjesdagen of Herfstcampagne? Tips en ervaringen worden met elkaar gedeeld.

Boeiende Bomen | Lysbet Hoekstra

Door eens met andere ogen naar iets te kijken, bijvoorbeeld bomen, kom je vaak tot nieuwe ideeën voor een leuke (jeugd)activiteit. Lysbet Hoekstra van IVN Leeuwarden neemt jullie mee en deelt haar ervaringen met deze succesvolle werkwijze. Deze workshop start met een boomtopwandeling en sluit af met een creatieve activiteit. In een ontspannen sfeer ga je zelf aan de slag met verf en materialen uit de natuur. Tijdens de workshop is er ook ruimte om samen ideeën voor (jeugd)activiteiten te bedenken en uit te wisselen.

Aanmelden kan via het formulier op de website: <https://www.ivn.nl/provincies/groningen/samen-meer-bereiken-dag-2024/>. Er zijn twee rondes met workshops; geef je voorkeur aan, dan proberen wij daar zoveel mogelijk rekening mee te houden.

Hopelijk tot ziens op 16 november!

Groene groet,

Linda Prosé, Anja Dijkstra, Monique Winters, Diana Spielman

Datum & tijd: Zaterdag 16 november, 9.30 - 15.00

Locatie: Nieuw Allardsoog

Verslagen

VERSLAG DCA-TUINWERKGROEP

Zoals ik de vorige keer schreef hebben we in de maand juli niet in de DCA-tuin gewerkt. We konden dus volop aan de slag met het verwijderen van ongewenste groei en nadat de vele uitgebloeide en geen zaaddragende stengels afgeknipt waren werden na twee werkdagen de stenen weer goed zichtbaar in de rotstuin. Dat wat bloeit was beter zichtbaar en het resultaat is een rustig ogende mooi bloeiende tuin.

Een lid van de KNNV heeft gereageerd op de oproep vorige maand in de Nieuwsbrief voor de werkgroep. We zijn heel blij met deze nieuwe hulp. Meer hulp is altijd welkom. Vind je tuinieren leuk en hebben inheemse planten je interesse, kom dan eens vrijblijvend kijken op een werkdag en misschien vind je het werken in een groep ook leuk. De groep is gezellig, het tuinieren is ontspannend en elke keer zijn we weer verwonderd over de bloemenpracht. Voel je welkom!

In augustus zijn we nog op zaterdag de 31^e aanwezig en in de maand september op:

- Woensdag 11 september
- Zaterdag 26 september

Op genoemde data ben ik aanwezig om 9.30 uur en starten we met een kop koffie of thee en werken daarna van 10.00-12.00 uur. Wil je me laten weten als je komt tuinieren? Je kunt me mailen op geke.kooistra@hotmail.com.

Geke Kooistra, Coördinator DCA-tuin

En verder.....

LEPELAARS

Op 31 juli jl. foerageerden 20 lepelaars in de Boerenveensche Plassen te oosten van Pesse. Het hoogste aantal hier ooit gezien. https://www.youtube.com/watch?v=e_5Wv7hYD_c

Hero Moorlag

SIERALGENATLAS VAN DRENTHE

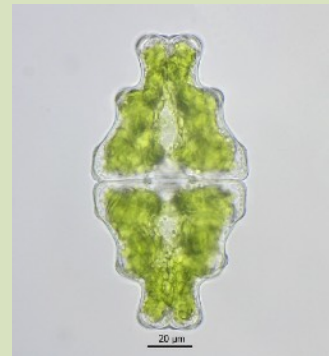
Sieralgen zijn zeer kleine algen. De grootste soorten van deze groep zijn met een loep net zichtbaar, maar om ze goed te bekijken heb je een microscoop nodig. In 2007 kocht ik een microscoop en daarmee bekeek ik een druppel water uit mijn tuinvijver. In deze druppel vond ik een aantal fraaie, symmetrische en heldergroene algen.

Op internet vond ik al snel dat deze algen (vanwege hun vorm) *sieralgen* genoemd worden (in het Engels *desmids*). Sindsdien heb ik uit heel veel plasjes en poeltjes waar ik tijdens wandelingen in Drenthe langs kwam een watermonster

genomen en bekeken met de microscoop. Later ging ik meer systematisch onderzoek doen.

De resultaten van meer dan 15 jaar onderzoek zijn nu samengevat in een atlas waarin de verspreiding en ecologie van deze groep algen is weergegeven. In de afgelopen jaren zijn ongeveer 550 soorten gevonden en dat heeft geresulteerd in een boek met meer dan 4700 foto's, kaartjes en grafieken.

Meer informatie is te vinden op mijn website: <http://desmids.science4all.nl/nl/?Sieralgenatlas>.

Marien van Westen

DINSDAG 5 NOVEMBER PRESENTATIE VERREKIJKERSHOP OP LEDENVERGADERING IVN (OOK VOOR KNNV-LEDEN)

De IVN-ledenvergadering vindt plaats op dinsdag 5 november om 19.30 uur in het Duurzaamheidscentrum. Na de pauze, vanaf ca. 20.30 uur, zal de Verrekijkershop uit Beilen een presentatie geven voor IVN- en KNNV-leden. Ze geven voorlichting over welke kijker je het beste kunt gebruiken als je bijvoorbeeld vogels wilt kijken. Ze nemen diverse kijkers mee en praten ons bij over de nieuwste ontwikkelingen. Zet het vast in je agenda!

Foto: IVN-website

EINDE NIEUWSBRIEF

Kopij voor de volgende nieuwsbrief vóór 26 september 2024 sturen naar:

nieuwsbriefivn-knnv@ivnassen.nl

Graag met vermelding van het onderwerp van uw kopij

KNNV afd. Assen
Secr. Henk Blouw
secr_assen@assen.knnv.nl

redactie
Theo de Grijs
Wouter Reckman

IVN Assen
Secr. Herman Spoelstra
secretaris@ivnassen.nl

Geniet van scharrelende egels in de tuin

■ Aantal egels is de afgelopen jaren met 50 procent gereduceerd

Laat ze maar komen, die stekelige gasten. Huisjesslakken en naaktslakken zijn dit jaar een plaag. Egels zijn insecteneters, maar slakken staan ook op hun menu. Alleen, hoe komen ze in jouw tuin. Er zijn schuttingen, rasters van gaas en heggen van stekelige struiken.

HERO MOORLAG

Stel je hebt tussen jouw tuin en die van de buren een heg geplant, afgezet met gaas. Je kunt goed met de buren en maakt in de heg een opening om gemakkelijk bij elkaar op visite te gaan. In Drenthe heet zo'n doorgang een stiggeltie.

Vandaar dat het ecoduct bij Linde de naam Stiggeltie kreeg, bedacht door voormalig beheerder bij Natuurmonumenten, Reinier de Leeuw. Je kunt samen met bewoners in jouw straat stiggelties maken voor egels. In een schutting, raster van gaas of stekelige heg maak je een opening van 15 keer 15 centimeter.

In achtertuinen ontstaat een 'snelweg' voor egels. Ze kunnen vrij in en uit alle tuinen scharrelen om voedsel te zoeken.

Dat is nou juist één van de proble-

men. Tuinen zijn te vaak goed afgesloten. Egels krijgen niet de ruimte om te leven. Ze raken uitgehongerd of worden vergiftigd door slakken-gif. In deze tijd van het jaar, wanneer egels overal komen, worden ze overreden.

Egelhuispakket

Per jaar sneuvelen 135.000 egels in het verkeer. Honger, gif en verkeer zijn de oorzaken dat in tien jaar tijd het aantal egels met 50 procent is afgenomen. Onze hulp is daarom echt nodig.

Type op Google 'egelhuispakket' in. Je komt op de site van Natuurmonumenten en kunt gratis een egelhuispakket aanvragen, compleet met bouwtekening van een egelverblijf en handige tips. Een tip: schakel 's avonds en 's nachts de robotmaai-er uit, zodat egels er geen last van hebben.

Egelverblijf. FOTO BEP BROUWER

Egels kunnen per nacht twee kilometer afleggen, zeker als ze jongen hebben. Het vrouwtje moet veel eten en drinken om de jongen te kunnen zogen.

Een schaalje met water in de tuin helpt. Geen melk, want egels raken daarvan aan de diarree. Is de oever

van je vijver stijl, leg er dan een plankje met dwarslatjes in, dan kan de egel eruit kruipen, mocht hij per ongeluk te water zijn geraakt.

In het najaar: maak een rommelhoekje van takken en bladeren. Een egel slaapt er nu overdag en in het najaar gaat hij hier in winterslaap. Zijn temperatuur daalt van 36 naar 10 graden, zijn hartslag van 190 naar 20 keer per minuut.

Voorzichtige paring

We hebben het één keer gezien in onze tuin. Het vrouwtje was slank, het mannetje een forse egel. En wat een geknor van het mannetje, als van een varkentje. Luidruchtig en langdurig. Niet voor niets heet een egel in het Drents stiekelzwien en wzeniegel.

Hij drijft het vrouwtje in cirkels rond. Dat voorspel duurt uren. Pas als het vrouwtje bereid is, legt ze haar stekels plat. Er ontstaat een glad oppervlak op haar rug. Het

mannetje kan haar beklimmen en paart met haar. Voorzichtig, want oh wee als ze haar stekels weer opzet. Dan wordt de paring erg pijnlijk.

Draagtijd van vijf weken

Na de paring houdt het geknor abrupt op. Wel ruik je een sterke muskusgeur. Na een draagtijd van vijf weken worden gemiddeld vijf jongen geboren. Ze zijn blind en doof. Na een paar uur krijgen ze witte stekels die na enkele weken worden vervangen door bruine. Na drie weken verlaten ze met moeder het nest. Dat moet je net even treffen: een moederegels die met zo'n stel speldenkussentjes tevoorschijn komt.

Overbuurvrouw Bep heeft een egelverblijf in de achtertuin. Daarin slaapt overdag een egel. Er heeft zich nog geen partner gemeld. Afwachten. Het egelverblijf is te bezoeken op Otto Zomerweg 65 in Holland-scheveld.

Forse egel in de tuin. FOTO HERO MOORLAG

Egel op Terschelling. FOTO HERO MOORLAG

Het aantal heidekoeien neemt langzaam verder toe

ALBERT KERSSIES

Sinds een veertiental jaren lopen er in Drenthe heiderunderen. In navolging van het Gelders Landschap hebben particuliere boeren, Natuurmonumenten en de Schaapskudde Stroomdal nabij Anloo de heidekoeitjes naar Drenthe gehaald.

Inmiddels loopt er vooral in het Mantingerveld een mooie groep van deze karakteristieke koeien. Heidekoeien zijn prima inzetbaar om de schrale vegetatie van heidevelden te begrazen. Zij vormen een mooie aanvulling in de begrazing door een schaapskudde of los geweidde schapen en geiten.

Heidekoeien zijn kleine runderen, tot zo'n 1,20 meter hoog met relatief korte horens. Hun lange darmstelsel is aangepast aan het schrale voedsel dat op de heide beschikbaar is. Ze vreten vooral de grassen, zoals pijp- en bochtige sme, maar

hebben ook invloed op opslag van houtachtigen.

Mede door hun begrazing ontstaat er een gevarieerd heideland-schap met slechts plaatselijk opslag van struiken, berken en vliegden-nen.

De eerste runderen in Gelderland zijn uit Denemarken gehaald, waar dit ras nog in kleine aantallen voorkomt. Dit voorjaar heeft de combinatie van boeren nabij het Mantingerveld nog een twintigtal runderen kunnen kopen in Denemarken. Bij deze groep valt vooral de vaal bruin-grijze kleur op, een kenmerk van dit apart te onderscheiden ras.

De genetische basis is nog altijd vrij smal, een reden om bij de meeste heidekoeitjes door heel Nederland een genetisch onderzoek te doen naar de verwantschap onderling. Deze gegevens kunnen vervolgens gebruikt worden bij het verdere fok-programma.

Sinds vorig jaar is er een Landelij-

Heidekoeien in het Mantingerveld. FOTO ALBERT KERSSIES

ke Overleggroep Heiderunderen om kennis en kunde te delen. De inbreng van de Drentse delegatie met heidekoeien is van groot belang

voor het welslagen van het gezamenlijke overleg.

In het voorjaarsoverleg op Land-goed Schoonheten (gemeente Raal-

te) is besloten tot een landelijk de-kend DNA-onderzoek, waardoor ge-richter kan worden gefokt.

'Eigen populatie'

Uit het Wageningse DNA-onderzoek blijkt dat de heidekoe een eigen 'populatie' vormt die genetisch duidelijk te onderscheiden is van andere rassen. Het betreft een eeuwenoud ras dat aan de basis staat van de moderne melkkoe. Door de erkenning van een eigen ras kan de heidekoe de status krijgen van 'zeldzaam huisdier'. Daarvoor moet onder meer een eigen stamboek worden opge-richt en de raskenmerken beschre-ven.

De heidekoeitjes zijn een aanwinst voor het begrazen van schrale heide-vegetaties. Ook het publiek weet de-ze wijze van natuurbeheer te waar-deren. Zeker omdat de runderen de horens behouden en de kalveren langdurig bij de moeder mogen zo-gen, een mooi 'nieuw' Drents beeld.